

KODEKS KARNY WYKONAWCZY

Komentarz

redakcja naukowa Anna Gerecka-Żołyńska

Anna Gerecka-Żołyńska, Piotr Górecki, Piotr Karlik
Michał Laskowski, Marek Smolak, Mariusz Sygrela
Maciej Świergosz, Paweł Wiliński, Magdalena Zamroczyńska

KOMENTARZE

KODEKS KARNY WYKONAWCZY

Komentarz

redakcja naukowa Anna Gerecka-Żołyńska

Anna Gerecka-Żołyńska, Piotr Górecki, Piotr Karlik
Michał Laskowski, Marek Smolak, Mariusz Sygrela
Maciej Świergosz, Paweł Wiliński, Magdalena Zamroczyńska

KOMENTARZE

Zamów książkę w księgarni internetowej

proinfo.pl
księgarnia internetowa

Stan prawny na 1 maja 2023 r.

Recenzent
Prof. dr hab. Jerzy Skorupka

Wydawca
Monika Pawłowska

Redaktor prowadzący
Livia Śpiewak

Opracowanie redakcyjne
Violet Design

Projekt okładek serii
Wojtek Janikowski, Przemek Dębowski

Poszczególne części komentarza opracowali:

Anna Gerecka-Żołyńska – art. 1–43zae, art. 177–178a, art. 206, art. 224–226 k.k.w.

Piotr Górecki – art. 169–176, art. 199a–205a k.k.w.

Piotr Karlik – art. 179–199, art. 231–239 k.k.w.

Michał Laskowski – art. 53–66, art. 227–230 k.k.w.

Marek Smolak – Wprowadzenie

Mariusz Sygreła – art. 578–611uj k.p.k.

Maciej Świergosz – art. 207–223n, art. 240 k.k.w.

Paweł Wiliński – art. 44–52a k.k.w.

Magdalena Zamroczyńska – art. 67–168a, art. 242–259 k.k.w.

© Copyright by Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2023

ISBN 978-83-8328-401-9

Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o.
Dział Praw Autorskich
01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33
tel. 728 313 462
e-mail: PL-ksiazki@wolterskluwer.com

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

PRZEDMOWA

Przekazujemy w ręce Czytelnika komentarz omawiający przepisy Kodeksu karnego wykonawczego z nadzieją, że będzie on stanowił użyteczne i wartościowe narzędzie w codziennej pracy osób wykonujących różne zawody prawnicze, a także tych, które do wykonywania zawodów prawniczych dopiero aspirują, bądź wykonując zawody nieprawnicze, potrzebują wiedzy na temat zawartych w tym Kodeksie regulacji.

Prezentowany komentarz nie jest pierwszym opracowaniem przepisów Kodeksu karnego wykonawczego, jakie pojawia się na rynku wydawniczym, ale pierwszym przygotowanym przez niniejszy Zespół Autorów – przedstawiciele różnych zawodów prawniczych, ze zdecydowaną przewagą doświadczonych sędziów orzekających na co dzień w sprawach karnych na różnych poziomach: Sądu Najwyższego, sądu apelacyjnego i sądu okręgowego. Autorzy Ci wyróżniają się stabilną pozycją naukową i posiadają eksperckie doświadczenie w procesie legislacyjnym.

Komentarz powstał w czasie, w którym prowadzono prace legislacyjne obejmujące Kodeks karny wykonawczy, zakończone uchwaleniem m.in. dwóch znaczących nowelizacji, tj. ustawy z 7.07.2022 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 2600) i ustawy z 5.08.2022 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny wykonawczy oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 1855 ze zm.). Stan ten inspirował Autorów – przy zachowaniu racjonalnej wykładni – do dokonywania nowych interpretacji dotychczas obowiązujących i wprowadzonych nowelą przepisów, z uwzględnieniem celów ustawodawcy. Formułowane tezy dotyczą aktualnych problemów, co przesądza o praktycznym charakterze komentarza, niemniej treść regulacji kodeksowej omówiona została rzetelnie z wykorzystaniem bogatej literatury i orzecznictwa.

Mając na uwadze coraz bardziej obecne w polskim prawie karnym zjawisko internacjonalizacji, które obejmuje zarówno proces stanowienia prawa, jak i jego stosowania, w komentarzu omówione zostały również przepisy rozdziału XIII k.p.k. dotyczące wykonywania kar i środków w ramach klasycznej współpracy międzynarodowej

w sprawach karnych oraz współpracy między Państwami Członkowskimi Państw Unii Europejskiej, co poniekąd stanowi też wyraz nowego spojrzenia na cele realizowane w prawie karnym wykonawczym.

Anna Gerecka-Żołyńska

Poznań 1 maja 2023 r.

KOMENTARZ PRAWNICZY I STOSOWANIE PRAWA

1. Czy prawnicy potrzebują komentarzy?

Nie jest i nie może być celem moich rozważań dokonanie z perspektywy teoretycznoprawnej całościowego przeglądu zagadnień dotyczących stosowania prawa i roli komentarzy prawniczych w podejmowaniu działań sądu wykonawczego. Takie ambitne zadanie wydaje mi się niewykonalne z licznych powodów. Ograniczam się tutaj do przedstawienia wielu ważnych, jak się zdaje, poglądów i stanowisk związanych merytorycznie z tytułem rozdziału.

W niniejszym szkicu wprowadzającym do komentarza do Kodeksu karnego wykonawczego chciałbym zająć się sześcioma zagadnieniami: po pierwsze, odpowiedzieć na pytanie o przyczyny tworzenia komentarzy prawniczych; po drugie, zastanowić się nad tym, czym jest komentarz prawniczy; po trzecie, pokazać, w jaki sposób komentarz może być pomocny w metodyce pracy sędziego; po czwarte, zastanowić się nad rolą komentarzy w stosowaniu prawa; po piąte, pokazać, jak można uzasadniać decyzje sądu wykonawczego wtedy, gdy u podstaw jego decyzji leżą wartości wyrażane przez Kodeks karny wykonawczy lub konsekwencje, jakie mogą za sobą pociągać decyzje sądowe; po szóste, pokazać, z perspektywy poznawczej, w jakim stopniu komentarze mogą stanowić źródło informacji o treści obowiązującego prawa karnego wykonawczego i jego stosowaniu.

Swoje uwagi czynił będę z perspektywy teoretyka prawa, nie karnisty ani tym bardziej sędziego, stąd nie roszczę sobie prawa do zabierania apodyktycznego głosu w powyższych sprawach. Zarówno moje zainteresowania naukowe, jak i dotychczasowe doświadczenie zawodowe nie uprawniają mnie do zajęcia się np. metodyką pracy sędziego w postępowaniu karnym wykonawczym. Mimo tych zastrzeżeń myślę jednak, że mógłbym służyć kilkoma uwagami wprowadzającymi, których zadaniem jest najogólniejsze nakreślenie idei tworzenia komentarzy i ich roli w stosowaniu prawa karnego wykonawczego.

Na wstępie zauważmy, że zachodzi istotne podobieństwo między komentarzem prawniczym a komentarzem biblijnym. Zarówno pierwszy, jak i drugi staje się wręcz niezbędny jako narzędzie wyjaśniania tekstu i ukazania jego ukrytego znaczenia (zob. szerzej:

T. Buksiński, *Zasady i metody interpretacji tekstów źródłowych*, Poznań 1991; T. Buksiński, *Interpretacja źródeł historycznych pisanych*, Warszawa–Poznań 1992). Wspomniałem w tym miejscu o komentarzu biblijnym m.in. dlatego, że konieczność pisania nowego komentarza prawniczego wynika również ze swoistej potrzeby zachowania ciągłości pomiędzy dawnymi ustaleniami doktryny prawniczej a koniecznością przekształcania starej tradycji komentatorskiej w nową przez komentarz i aktualizację. Ponadto odniesienie części do całości i całości do części, tak charakterystyczne dla komentatorstwa biblijnego, może być strategią znakomicie wspierającą komentatorstwo prawnicze. Dobrym przykładem tego rodzaju zabiegów jest instytucja sędziego penitencjarnego. Nowe podejście komentatorskie zmienia rozumienie art. 1 dotyczące zakresu obowiązywania Kodeksu karnego wykonawczego, to zaś zmienia zakres obowiązków sędziego penitencjarnego. To z kolei sprawia, że niezbędny staje się komentarz do art. 1. k.k.w. dla ukazania tej zmiany znaczeniowej. W konsekwencji, podobnie jak komentarze biblijne, współczesne komentarze prawnicze nie ograniczają się li tylko do opisu czy analizy konkretnych przepisów prawnych, ale stawiają sobie za cel ukazanie przekazu całego aktu normatywnego dokonywane na różnych poziomach (np. dogmatycznoprawnym czy praktycznym) oraz przeprowadzane z różnych perspektyw.

Oczywiście wielu kwestionuje zasadność powstawania kolejnych komentarzy, stąd mówi się o kryzysie komentarza prawniczego. Kryzys ten w dużym stopniu determinowany jest pytaniami o to, do kogo komentarz ma być adresowany? Jaką powinien mieć formę i jaką przyjąć metodę prezentacji? Niewątpliwie ma to być przede wszystkim pomoc dla praktyków, zarazem jednak musi uwzględniać dotychczasowe ustalenia zarówno nauki, jak i praktyki prawniczej. Połączenie owych dwóch sił o przeciwstawnych wektorach (jak największa zwięzłość i praktyczność oraz uwzględnianie najnowszych ustaleń doktryny i orzecznictwa) to największe wyzwanie dla piszących komentarze prawnicze (por. K. Dąbkiewicz, *Kodeks Karny Wykonawczy. Komentarz. Wprowadzenie*, Warszawa 2018; także *Kodeks karny wykonawczy. Komentarz. Przedmowa*, red. J. Lachowski, Warszawa 2021).

Jeśliby zatem zadośćuczynić powyższym wyzwaniom, to należałoby podkreślić pięć elementów, które wyznaczają nową sytuację dla piszących komentarze prawnicze, a w naszym przypadku komentarz Kodeksu karnego wykonawczego.

Po pierwsze, dysponujemy dziś znacznie bogatszym materiałem źródłowym aniżeli nasi poprzednicy. Po drugie, trwałą tendencją jest uwzględnianie współczesnych rezultatów badań nad prawem karnym wykonawczym. Po trzecie, komentarz może przybrać szczególną formułę. Mam na myśli dwa rodzaje komentarzy: komentarze proste to krótkie teksty (zwykle długości 1–2 akapitów), których celem jest zwięzłe i maksymalnie precyzyjne odniesienie się do znaczenia wybranego fragmentu Kodeksu karnego wykonawczego. W tego rodzaju komentarzach dokonuje się interpretacji danego przepisu bez podejmowania argumentacji i podawania kontekstów. Z kolei komentarz rozszerzony to samodzielny

tekst, którego podstawą jest określony fragment Kodeksu. Są one dłuższe, mają własną argumentację podpartą odwołaniami do innych fragmentów Kodeksu karnego wykonawczego. W naszym komentarzu będziemy stosowali formułę rozszerzoną, a zatem odwoływali się do innych fragmentów Kodeksu wraz z podaniem argumentacji. Po czwarte, warto zwrócić uwagę na strukturę komentarza. Komentarz do poszczególnych przepisów może zawierać następujące elementy: komentarz tekstu przepisu, opatrzony zwięzłymi uwagami krytycznymi; wyczerpujący „komentarz wyrazowy”; „prawnicze przesłanie” tekstu w świetle całego Kodeksu karnego wykonawczego. Po piąte, dobór autorów komentarza. Autorów wybiera się spośród wykładowców uniwersyteckich oraz praktyków sędziów reprezentujących różne specjalizacje. W ten sposób następuje łączenie „naukowego podejścia” do rozumienia tekstu Kodeksu z jego praktycznym ujęciem dokonywanym z perspektywy doświadczenia zawodowego sędziego.

Komentarze prawnicze niestety mają to do siebie, że są przeładowane treścią, a nadmiar zawartych w nich informacji raczej odstręcza od ich czytania aniżeli zachęca. A przecież podstawowym zadaniem komentarza jest analiza treści prawa obowiązującego oraz pomoc w rozwiązywaniu problemów w jego stosowaniu. Gdyby przyjąć podejście hermeneutyczne, to zdecydowanie odrzucić należałoby podejście, w ramach którego owa analiza polegałaby na komentowaniu krok po kroku kolejnych przepisów prawnych. Należałoby podejść do problemu inaczej, tj. poddać analizie komentowany tekst przepisu, jednocześnie odnosząc go do całości tekstu Kodeksu. Czynić to należy tylko wtedy, gdy chcemy rozwiązać dany problem, a może to ułatwić korzystanie z komentarza. W naszym komentarzu przyjmujemy formułę hybrydową. Co do zasady komentarzom poddane są następujące po sobie przepisy Kodeksu karnego wykonawczego. Tam natomiast, gdzie jest to niezbędne, stosować będziemy podejście hermeneutyczne, tj. odnosząc komentowany tekst przepisu do całości tekstu Kodeksu.

Nie sposób nie zauważyć, że komentarzy przybywa i nie należy uznawać tego zjawiska za w pełni pozytywne. Prawo niestety staje się bardzo skomplikowane, niekiedy stanowione niechlujnie, osadzone w wielu kontekstach, co sprawia, że potrzeba tworzenia komentarzy jest powszechna. W świecie idealnym komentarz nie byłby potrzebny. Ale historia komentatorstwa biblijnego pokazuje, że przekaz językowy, tekstowy i historyczny zawsze wymagają zrozumienia i wyjaśnienia.

Jak wspomniałem wcześniej, dobry komentarz prawniczy musi w jakim sensie łączyć kilka przeciwkierunkowych tendencji. Po pierwsze, ma być skierowany oraz użyteczny dla wielu podmiotów: prawników uprawiający szeroką praktykę prawniczą w różnych dziedzinach, dogmatyków prawa, studentów oraz osób, które nie będąc prawnikami, korzystają z komentarza wtedy, gdy oczekują od niego wyjaśnienia kwestii, na które nie znajdują odpowiedzi w tekście samego Kodeksu. Wszystko to sprawia, że dobry komentarz powinien jednocześnie być swoistym przewodnikiem, dostarczać objaśnień poszczególnych przepisów prawnych, a nawet całych instytucji prawnych, wskazywać źródła wiedzy o znaczeniu

ROZDZIAŁ I

Zakres obowiązywania

Literatura: Błaszczuk M., Jankowski W., Zbrojewska M., *Prawo i postępowanie w sprawach o wykroczenia*, Warszawa 2013; Bogunia L., Kalisz T., *Pojęcie i nauka prawa karnego wykonawczego. Uwagi na tle procesu wyodrębnienia dyscyplin naukowych prawoznawstwa* [w:] *Problemy wymiaru sprawiedliwości karnej. Księga Jubileuszowa Prof. Jana Skupińskiego*, red. A. Błachnio-Parzych, J. Jakubowska-Hara, Kosonoga J., Kuczyńska H., Warszawa 2013; Bojarski T., *Polskie prawo wykroczeń. Zarys wykładu*, Warszawa 2012; Bulenda T., Hołda Z., Rzepliński A., *Prawa człowieka a zatrzymanie i tymczasowe aresztowanie w polskim prawie i praktyce jego stosowania* [w:] *Zatrzymanie i tymczasowe aresztowane a prawa człowieka*, red. Z. Hołda, A. Rzepliński, Lublin 1992; Bulsiewicz A., *Poręczenie majątkowe w polskim procesie karnym*, Toruń 1991; Bulsiewicz A., *Zabezpieczenie roszczeń odszkodowawczych i kar majątkowych*, Warszawa 1975; Daszkiewicz W., *Proces karny. Część ogólna*, Poznań 1995; Freeman M., *Prawa człowieka*, Warszawa 2007; Gerecka-Żołyńska A., *Internacjonalizacja współczesnego procesu karnego w Polsce*, Warszawa 2009; Grzegorzczak T., *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, t. I, Warszawa 2014; Hofmański P., *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, t. I, Warszawa 2007; Hołda Z., Postulski K., *Kodeks karny wykonawczy. Komentarz*, Gdańsk 1998; Kalisz T., Skarga skazanego w kodeksie karnym wykonawczym, *Prok. i Pr.* 2013/5; *Kodeks karny wykonawczy. Komentarz*, red. J. Lachowski, Warszawa 2016; *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. J. Skorupka, Warszawa 2015; Kulesza W., *Zniesławienie, zniewaga (ochrona czci i godności osobistej w polskim prawie karnym – zagadnienia podstawowe)*, Warszawa 1984; Lelental S., *Kodeks karny wykonawczy. Komentarz*, Warszawa 2020; Marek A., *Prawo wykroczeń*, Warszawa 2009; Marszał K., *Proces karny. Zagadnienia ogólne*, Katowice 2008; Nowak T., *Zasada bezpośredniości w polskim procesie karnym*, Poznań 1971; Paprzycki L.K., *Prawna problematyka opiniowania psychiatryczno-psychologicznego w postępowaniu karnym oraz w zakresie ochrony zdrowia psychicznego*, Kraków 2006; Postulski K., *Glosa do postanowienia SN z 16.03.1994 r., II KRN 6/94*, „Palestra” 1994/12; Postulski K., *Kodeks karny wykonawczy. Komentarz*, LEX 2017; Postulski K., *Orzekanie o kosztach sądowych w postępowaniu karnym wykonawczym*, *Prok. i Pr.* 2013/10; Postulski K., *Stosowanie przepisów kodeksu karnego w postępowaniu wykonawczym (wątpliwości, niespójności, propozycje* [w:] *Państwo prawa i prawo karne. Księga Jubileuszowa Prof. Andrzeja Zolla*, t. II, red. P. Kardas, T. Sroka, W. Wróbel, Warszawa 2012; Postulski K., *Właściwość i skład sądu odwoławczego w postępowaniu karnym wykonawczym*, *NP* 1988/10–12; *Prawo instytucjonalne Unii Europejskiej*, red. M. Kenig-Witkowska, Warszawa 2011; *Prawo karne wykonawcze*, red. A. Gerecka-Żołyńska, Warszawa 2021; Przyborowska-Klimczak A., *Prawo międzynarodowe publiczne. Wybór dokumentów*, Lublin 2006; Skorupka J., *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, Warszawa 2015; Skorupka J., *Prawo i postępowanie karne skarbowe*, Warszawa 2013; Szymanowski T., Świda Z., *Kodeks karny wykonawczy. Komentarz. Ustawy dodatkowe. Akty wykonawcze*, Warszawa 1998; Świecki D., *Metodyka pracy sędziego w sprawach o wykroczenia*, Warszawa 2012; Waltoś S., Hofmański P., *Proces karny. Zarys systemu*, Warszawa 2020; Wyrozumska A., Czaplinski W., *Prawo międzynarodowe publiczne. Zagadnienia systemowe*, Warszawa 2004; Zajadło J., *Godność jednostki w aktach międzynarodowej ochrony praw człowieka*, *RPEiS* 1989/2

Art. 1. [Zakres obowiązywania Kodeksu. Odesłanie do Kodeksu postępowania karnego]

§ 1. Wykonywanie orzeczeń w postępowaniu karnym, w postępowaniu w sprawach o przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe i w postępowaniu w sprawach o wykroczenia oraz kar porządkowych i środków przymusu skutkujących pozbawieniem wolności odbywa się według przepisów niniejszego kodeksu, chyba że ustawa stanowi inaczej.

§ 2. W postępowaniu wykonawczym w kwestiach nieuregulowanych w niniejszym kodeksie stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania karnego.

1. Prawo karne wykonawcze jest określane jako ogół norm prawnych, regulujących wykonywanie kar i innych środków penalnych, tj. środków karnych, środków kompensacyjnych, przepadek, środków probacyjnych, środków zabezpieczających oraz środków przymusu, przewidzianych w prawie karnym (zarówno materialnym, jak i procesowym), prawie karnym skarbowym oraz prawie wykroczeń, orzeczonych w prawomocnych lub podlegających wykonaniu decyzjach sądowych, a niekiedy także i organów pozasądowych (*Prawo karne wykonawcze*, red. A. Gerecka-Żołyńska, Warszawa 2021, s. 16). Wskazane normy mają zarówno materialny, jak i procesowy charakter. O ile normy o charakterze materialnym dotyczą istoty, wymiaru i wykonywania kar, środków karnych, o tyle normy o charakterze wykonawczo-procesowym regulują kwestie związane z przebiegiem postępowania wykonawczego.

Ze względu na wieloaspektowość pojawiających się w obrębie prawa karnego wykonawczego zagadnień nie jest to dyscyplina w pełni samowystarczalna; w niezbędnym zakresie, poza prawem karnym materialnym i procesowym, uwzględnia również prawo administracyjne, prawo cywilne, prawo pracy, prawo konstytucyjne oraz prawo międzynarodowe. Natomiast nauka prawa karnego wykonawczego w znacznym zakresie odwołuje się do kryminologii, pedagogiki, psychologii, psychiatrii, socjologii (zob. L. Bogunia, T. Kalisz, *Pojęcie i nauka prawa karnego wykonawczego. Uwagi na tle procesu wyodrębnienia dyscyplin naukowych prawoznawstwa* [w:] *Problemy wymiaru sprawiedliwości karnej. Księga Jubileuszowa Prof. Jana Skupińskiego*, red. A. Błachnio-Parzych, J. Jakubowska-Hara, J. Kosonoga, H. Kuczyńska, Warszawa 2013, s. 580).

2. Wśród funkcji przypisanych prawu karnemu dla prawa karnego wykonawczego szczególne znaczenie ma funkcja gwarancyjna, która nie tylko realizuje postulat ustawowego określenia czynów zabronionych oraz grożących za nie sankcji, ale obejmuje też kwestie wymiaru kary i jej wykonania. Wynikające z funkcji gwarancyjnej prawa karnego zasady *nullum crimen sine lege*, *nulla poena sine lege*, *lex retro non agit* mają status zasad naczelnych, w związku z czym system prawa karnego jest im w całości podporządkowany.
3. Przez pojęcie prawa karnego *sensu stricto* należy rozumieć dziedzinę prawa określającą czyny będące przestępstwami, zasady odpowiedzialności karnej, kary grożące za popełnienie przestępstw, środki karne i środki zabezpieczające stosowane w związku z naruszeniem

prawa karnego. Więż prawa karnego materialnego z prawem karnym wykonawczym utrwaliło umieszczenie w Kodeksie karnym części regulacji dotyczącej wykonania kary lub środków karnych, w szczególności można wskazać na: kwestię warunkowego zwolnienia z odbywania kary pozbawienia wolności (art. 77–82 k.k.), możliwość zwolnienia z wykonania reszty kary ograniczenia wolności (art. 83 k.k.), dopuszczenie wcześniejszego uznania za wykonane środków karnych (art. 84 k.k.), warunki orzekania kary łącznej (art. 85 § 1 k.k.), wydanie wyroku łącznego w przypadku kar częściowo lub całkowicie wykonanych (art. 91a k.k.). Nie można też zapomnieć o roli art. 115 k.k., który zawiera legalne definicje, stosowane w całym systemie prawnym, w tym także w prawie karnym wykonawczym, można wymienić np. pojęcie osoby najbliższej (art. 115 § 11 k.k.), młodocianego (art. 115 § 10 k.k.), stanu nietrzeźwości (art. 115 § 16 k.k.).

Zamieszczenie części przepisów prawa karnego wykonawczego w Kodeksie karnym różnie jest oceniane przez doktrynę. Z prezentowanych poglądów wynika, że włączenie części przepisów prawa karnego wykonawczego do Kodeksu karnego nie podważa autonomiczności żadnej z uwzględnionych dyscyplin (S. Lelental) bądź też kwestionuje się możliwość zachowania autonomiczności przez prawo karne wykonawcze z powodu braku wyodrębnienia *de lege lata* czytelnych kryteriów rozstrzygających o lokalizacji określonych przepisów w Kodeksie karnym wykonawczym (zob. K. Postulski, *Kodeks karny wykonawczy. Komentarz*, Warszawa 2012, s. 14, K. Postulski: *Stosowanie przepisów kodeksu karnego w postępowaniu wykonawczym (wątpliwości, niespójności, propozycje [w:] Państwo prawa i prawo karne. Księga Jubileuszowa Prof. Andrzeja Zolla*, t. II, red. P. Kardas, T. Sroka, W. Wróbel, Warszawa 2012, s. 911).

4. Realizacja norm prawa karnego może być dokonana jedynie poprzez właściwe organy państwowe w drodze specjalnej działalności, którą określa się jako proces albo postępowanie karne (W. Daszkiewicz, *Proces karny. Część ogólna*, Poznań 1995, s. 11).
5. Postępowanie karne (proces karny) jest obligatoryjną formą stwierdzenia winy określonej osoby z powodu popełnienia przestępstwa (K. Marszał, *Proces karny. Zagadnienia ogólne*, Katowice 2008, s. 14). W szerokim znaczeniu (*sensu largo*) postępowanie karne obejmuje postępowanie w sprawach o przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe, postępowanie w sprawie odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary, postępowanie w sprawach o wykroczenia.
6. Decydujące znaczenie dla określenia wzajemnych relacji między postępowaniem karnym wykonawczym a postępowaniem karnym ma przede wszystkim art. 1 § 2 k.k.w., zgodnie z którym w postępowaniu wykonawczym w kwestiach nieuregulowanych w Kodeksie karnym wykonawczym stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania karnego. Opisując relację między Kodeksem postępowania karnego a Kodeksem karnym wykonawczym, wskazuje się na jej poniekąd jednostronny charakter, ponieważ w żadnym z tych kodeksów nie ma przepisu, który pozwalałby na odpowiednie stosowanie przepisów

Kodeksu karnego wykonawczego do postępowań regulowanych przez Kodeks postępowania karnego (por. K. Postulski, *Kodeks karny wykonawczy. Komentarz*, LEX 2017, art. 1 § 2, nt 40).

7. Związek prawa karnego wykonawczego z postępowaniem karnym ujawnia się wokół funkcjonowania przepisów procesowo-wykonawczych. Oceniając stosowanie regulacji karno-procesowych w stadium wykonawczym, trzeba uwzględnić jego szczególny charakter, odmiennie bowiem niż stadium przygotowawcze lub jurysdykcyjne stadium wykonawcze nie koncentruje się wokół rzetelnego i w miarę sprawnego rozstrzygnięcia o przedmiocie procesu karnego, ale skupia się na rzetelnym i sprawnym wykonaniu wydanego już prawomocnego rozstrzygnięcia.
8. Między przygotowaniem orzeczenia w stadium jurysdykcyjnym a jego wykonaniem istnieje stała łączność. Dla zaprogramowania wykonywania kary na poziomie wykonawczym istotne znaczenie mają bowiem dane dotyczące osoby sprawcy, okoliczności popełnienia czynu, stosunku sprawcy do pokrzywdzonego, sposobu zachowania sprawcy w kontaktach z organami procesowymi. Nadto na etapie wykonywania wyroku mogą pojawić się kwestie procesowe, które bezpośrednio wpływają na wykonywanie kary, jak np.: orzeczenie o karze łącznej (art. 568a § 1 pkt 2 k.p.k., art. 569 k.p.k.), wniesienie i rozpoznanie kasacji – zgodnie z art. 532 § 1 k.p.k. w razie wniesienia kasacji Sąd Najwyższy może wstrzymać wykonanie zaskarżonego orzeczenia, jak i innego orzeczenia, którego wykonanie zależy od rozstrzygnięcia kasacji. Wstrzymanie wykonania prawomocnego wyroku ze względu na wniesioną kasację następuje jednakże stosunkowo rzadko, ponieważ wyroki z założenia traktowane są jako prawidłowe i dlatego też podlegają bezwzględnemu wykonaniu (art. 9 k.k.w.). Względna suspensywność dotyczy także wznowienia prawomocnie zakończonego postępowania, w przypadku którego po złożeniu wniosku lub wznowieniu postępowania sąd może z urzędu podjąć decyzję o wstrzymaniu wykonania kwestionowanego prawomocnego orzeczenia (art. 545 § 1 k.p.k. w zw. z art. 532 k.p.k.).
9. Postępowanie w sprawach odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary zostało uregulowane w ustawie z 28.10.2002 r. o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny popełnione pod groźbą kary (Dz.U. z 2023 r. poz. 659 ze zm.). W stadium procesowym do postępowania w sprawach odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary stosowane są odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania karnego, jeżeli przepisy wspomnianej ustawy nie stanowią inaczej. W postępowaniu wykonawczym, zgodnie z art. 42 ustawy o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych, jeżeli wobec podmiotu zbiorowego orzeczono karę pieniężną, przepadek, zakaz oraz podanie wyroku do publicznej wiadomości, do ich wykonania stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu karnego wykonawczego dotyczące wykonania grzywny, przepadek, zakazów oraz podania wyroku do publicznej wiadomości z tym zastrzeżeniem, że kara pieniężna jest płatna z przychodu podmiotu zbiorowego. W literaturze trafnie podkreśla się, że podmiot zbiorowy jest stroną postępowania wykonawczego, lokalizowaną podobnie

jak w postępowaniu sądowym po stronie biernej, w związku z czym także i w toku postępowania wykonawczego może korzystać z praw i gwarancji strony procesowej (por. J. Lachowski [w:] *Kodeks karny wykonawczy. Komentarz*, red. J. Lachowski, Warszawa 2016, s. 6).

10. Postępowanie w sprawach o demoralizację wobec osób, które nie ukończyły 10 lat i nie są pełnoletnie, oraz w sprawach wobec osób, które dopuściły się czynu karalnego po ukończeniu 13 lat, ale przed ukończeniem 17 lat, reguluje ustawa z 9.06.2022 r. o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich (Dz.U. poz. 1700 ze zm.). Ustawa ta reguluje również sposób wykonywania środków, jakie mogą zostać zastosowane wobec nieletniego w związku z prowadzonym postępowaniem. Zgodnie z ogólną regułą (art. 1 ust. 1 pkt 3 u.w.r.niel.) wykonywanie środków wychowawczych, środka leczniczego lub środka poprawczego wobec osób, względem których środki te zostały orzeczone, nie dłużej jednak niż do ukończenia przez te osoby 21 lat, odbywa się na podstawie ustawy o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich, o ile nie stanowi ona inaczej.

Szczególne wypadki, w których w zakresie wykonywania orzeczonych wobec nieletnich sprawców środków zastosowanie mają przepisy Kodeksu karnego wykonawczego, określone zostały w art. 90 ust. 2 u.w.r.niel. i obejmują one:

- 1) wykonanie środka wychowawczego w postaci zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów albo pojazdów określonego rodzaju (art. 7 pkt 7 w zw. z art. 90 ust. 2 u.w.r.niel.);
- 2) wykonanie orzeczonego przepadku przedmiotów pochodzących z czynu zabronionego, przepadku przedmiotów, które służyły lub były przeznaczone do popełnienia czynu zabronionego, przepadku równowartości przedmiotów pochodzących z czynu zabronionego lub przepadku przedmiotów, które służyły lub były przeznaczone do popełnienia czynu zabronionego, przepadku przedmiotów, których wytwarzanie, posiadanie, obrót, przesyłanie, przenoszenie, przewóz lub przechowywanie jest zabronione, przepadku przedsiębiorstwa albo jego równowartości, przepadku korzyści majątkowej albo jej równowartości lub przepadku przedmiotów czynów zabronionych (art. 7 pkt 8 w zw. z art. 90 ust. 2 u.w.r.niel.).

11. Z drugiej strony zwraca uwagę, że przepisy ustawy o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich mogą mieć zastosowanie w wypadku wykonywania środków orzeczonych w postępowaniu karnym lub karnoskarbowym, które według ogólnej reguły wynikającej z art. 1 § 1 k.k.w. powinny być wykonywane na podstawie Kodeksu karnego wykonawczego. Zgodnie jednak z treścią art. 10 § 4 k.k. w stosunku do sprawcy, który popełnił występki po ukończeniu lat 17, lecz przed ukończeniem lat 18, sąd zamiast kary stosuje środki wychowawcze, lecznicze albo poprawcze przewidziane dla nieletnich, jeżeli okoliczności sprawy oraz stopień rozwoju sprawcy, jego właściwości i warunki osobiste za tym przemawiają. Podobnie rzecz ma się w stosunku do sprawcy, który popełnił przestępstwo skarbowe lub wykroczenie skarbowe po ukończeniu lat 17, lecz przed ukończeniem lat 18 (art. 5 § 2 k.k.s.). Funkcyjnie właściwym dla prowadzenia postępowania wykonawczego jest wówczas sąd rodzinny, co jednoznacznie potwierdza treść art. 90 ust. 1 u.w.r.niel.

Przepisy Kodeksu karnego wykonawczego znajdują zastosowanie również w stosunku do nieletniego, który ukończył 15 lat, gdy na podstawie art. 10 § 2 k.k. został pociągnięty do odpowiedzialności karnej z tytułu enumeratywnie wymienionych we wspomnianym przepisie czynów zabronionych, jeżeli okoliczności sprawy oraz stopień rozwoju sprawy, jego właściwości i warunki osobiste za tym przemawiają, a w szczególności jeżeli poprzednio stosowane środki wychowawcze lub poprawcze okazały się bezskuteczne.

12. Artykuł 87 ust. 1 Konstytucji RP wskazuje, że źródła prawa stanowią: Konstytucja, ustawy, ratyfikowane przez Polskę umowy międzynarodowe oraz rozporządzenia.

Podstawowe źródło prawa karnego wykonawczego stanowią Kodeks karny wykonawczy i Kodeks karny, w którym umieszczono część regulacji z zakresu prawa karnego wykonawczego.

13. Zawarte w art. 1 § 2 k.k.w. odesłanie do odpowiedniego stosowania w postępowaniu wykonawczym ustawy – Kodeks postępowania karnego wskazuje na jej szczególną pozycję jako źródła postępowania karnego wykonawczego. Odwołanie do przepisów Kodeksu postępowania karnego może mieć miejsce jedynie wówczas, gdy w Kodeksie karnym wykonawczym brak jest regulacji zapewniającej rozwiązanie dla określonego wypadku, dlatego też ma ono charakter wyjątkowy i pomocniczy (zob. K. Postulski, *Glosa do postanowienia SN z 16.03.1994 r., II KRN 6/94, „Palestra” 1994/12, s. 190*).

Na podstawie art. 1 § 2 k.k.w., który poza odpowiednim stosowaniem przepisów Kodeksu postępowania karnego, odsyła również do stosowania przepisów innej ustawy, jeżeli ustawa tak stanowi, do szczególnych źródeł postępowania wykonawczego należy zaliczyć we wskazanych wypadkach inne ustawy, na podstawie których postępowanie to jest prowadzone, jak np. w sytuacjach określonych w 25 § 1 k.k.w. nakazującym prowadzenie egzekucji według przepisów Kodeksu postępowania cywilnego (ustawa z 17.11.1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego, Dz.U. z 2021 r. poz. 1805 ze zm.) czy też w art. 27 k.k.w., który zobowiązując naczelnika urzędu skarbowego do prowadzenia egzekucji przypadku oraz nawiązki na rzecz Skarbu Państwa, zastrzega równocześnie, że postępowanie to prowadzone jest według przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (ustawa z 17.06.1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji, Dz.U. z 2022 r. poz. 479 ze zm.). Koncepcja lokalizowania części przepisów prawa karnego wykonawczego poza Kodeksem karnym wykonawczym jest pozytywnie oceniana przez komentatorów jako przejaw racjonalnej działalności ustawodawcy, który unikając powielania w kolejnych aktach prawnych jednakowych przepisów, wpływa na zachowanie ładu w krajowym systemie prawnym (por. S. Lelental, *Kodeks karny wykonawczy. Komentarz*, Warszawa 2020, s. 7).

14. Wykonalność orzeczeń i prowadzenie postępowania wykonawczego wymaga też uwzględnienia szeregu innych ustaw, np.:
- organizacyjno-ustrojowych, wśród których jako kluczowe wymienić należy: ustawę z 27.07.2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz.U. z 2023 r. poz. 217 ze zm.),

Komentarz omawia nie tylko regulacje Kodeksu karnego wykonawczego, ale również przepisy Kodeksu postępowania karnego dotyczące wykonywania orzeczeń w sprawach karnych w ramach współpracy między państwami członkowskimi UE oraz na podstawie ratyfikowanych przez Rzeczpospolitą Polską umów międzynarodowych.

Publikacja zawiera obszernie wprowadzenie opisujące elementy metodyki pracy sędziego w sprawach karnych wykonawczych. Zaprezentowano w niej też problemy postępowania wykonawczego z uwzględnieniem relacji między regulacjami Kodeksu karnego wykonawczego i Kodeksu postępowania karnego.

W komentarzu szczegółowo przeanalizowano także zmiany wynikające z ustawy z 5.08.2022 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny wykonawczy oraz niektórych innych ustaw, dotyczące m.in.:

- wzmocnienia pozycji prokuratora w postępowaniu wykonawczym, które uprawniają go nie tylko do udziału w posiedzeniu w przedmiocie wstrzymania wykonania orzeczenia, ale również przyznają mu środki do skutecznego wyrażenia swojego stanowiska;
- zwiększenia ochrony pokrzywdzonych i świadków poprzez doprecyzowanie przepisów dotyczących obowiązku zawiadamiania ich o opuszczeniu zakładu karnego przez sprawcę;
- sporządzania oraz publikacji w internecie listów gończych.

Uwzględniono również zmiany wynikające z ustawy z 7.07.2022 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw, dotyczące dozoru elektronicznego.

Komentarz przeznaczony jest przede wszystkim dla adwokatów, radców prawnych, sędziów i prokuratorów.

Anna Gerecka-Żołyńska – doktor habilitowana nauk prawnych, profesor Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu; pracownik Zakładu Postępowania Karnego; specjalizuje się w zagadnieniach badawczych dotyczących współpracy międzynarodowej w procesie karnym, prawnej ochrony dziedzictwa kulturalnego, prawa karnego wykonawczego; autorka ponad 100 prac z zakresu prawa karnego i prawnej ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego; były sędzia; współpracuje z różnymi ośrodkami naukowymi m.in. w Lizbonie.

9788383284019 W01P01

Kup e-book i czytaj
w aplikacji Smarteca

ISBN 978-83-8328-401-9

9 788383 284019

ZAMÓWIENIA:

INFOLINIA: 801 04 45 45

ZAMOWIENIA@WOLTERSKLUWER.PL

WWW.PROFINFO.PL

